

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

Electronic cigarette smoking behavior among university students in
a Northeastern Region University, Thailand

อุมพร เคนศิลา*, นิตยากร ลุนพรหม*, สุรีย์พร โพธิ์ช่วย*

Umaporn Kensila*, Nittayagorn Loonprom*, Sureeporn Phochuay*

*คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

*Faculty of Nursing, Udon Thani Rajabhat University

Corresponding author: Sureeporn Phochuay; Email: sureeporn.ph@udru.ac.th

Received: September 18, 2025; Revised: April 30, 2026; Accepted: May 1, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 234 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า แรงจูงใจ ทศนคติ และการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรครจากบุหรี่ไฟฟ้า เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .67-1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคของแบบสอบถาม เท่ากับ .89, .88, .83 และ .92 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติไคสแควร์

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 68.80 และเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าในช่วงอายุ 16-20 ปี โดยมีพฤติกรรมสูบทุกวัน ร้อยละ 66.24 สาเหตุหลักของการเริ่มสูบคือการคลายเครียด ร้อยละ 41.90 และมักสูบในโอกาสสังสรรค์ ร้อยละ 31.20 ระดับแรงจูงใจ ทศนคติ และการรับรู้ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.21, 3.15 และ 2.84 ตามลำดับ) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ พบว่า เพศชายมีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .274, p < .001$) อายุที่เพิ่มขึ้นสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($r = .165, p = .011$) และกลุ่มตัวอย่างที่พักหอพักนอมมหาวิทยาลัยหรือพักอาศัยที่บ้านมีแนวโน้มสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าผู้ที่พักในหอพักมหาวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .158, p = .015$) ซึ่งอาจเนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึงได้ง่ายกว่า

คำสำคัญ: พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า, บุหรี่ไฟฟ้า, นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

Abstract

This cross-sectional descriptive study aimed to examine the factors associated with electronic cigarette use among undergraduate students at a university in the northeastern region of Thailand. The sample consisted of 234 students. Data was collected using a structured questionnaire comprising five sections: demographic characteristics, e-cigarette use behavior, motivation, attitudes, and perceived risk of diseases related to e-cigarette use. Content validity was assessed by three experts, yielding an index of item-objective congruence ranging from .67 to 1.00. The reliability of the instrument, assessed using Cronbach's alpha coefficients, was .89, .88, .83, and .92, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics and the chi-square test.

The results indicated that most participants were male (68.80%) and initiated e-cigarette use between the ages of 16 and 20 years. Daily use was reported by 66.24% of the participants. The primary reason for initial use was stress relief (41.90%), followed by use during social gatherings (31.20%). The levels of motivation, attitudes, and perceived risk of disease related to e-cigarette use were at a moderate level (mean = 3.21, 3.15, and 2.84, respectively). Factors significantly associated with e-cigarette use behavior included gender, age, and type of residence. Male students were more likely to use e-cigarettes than females ($r = .274, p < .001$). Increasing age was positively associated with e-cigarette use ($r = .165, p = .011$). And participants who lived in off-campus dormitories or at home were significantly more likely to use e-cigarettes than those living in university dormitories ($r = .158, p = .015$), possibly due to easier access to e-cigarette products.

Keywords: electronic cigarette use behavior, electronic cigarettes, university students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บุหรี่ไฟฟ้าส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เนื่องจากสารนิโคตินที่มีฤทธิ์เสพติดและสารเคมีอันตรายที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ โดยทางด้านร่างกายจะก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ เช่น โรคมะเร็ง โรคหลอดเลือดหัวใจตีบ โรคหลอดเลือดในสมอง โรคระบบทางเดินหายใจ โรคถุงลมโป่งพอง โรคระบบทางเดินอาหาร รวมทั้งมีผลต่อโรคฟันและเหงือก ซึ่งก่อผลเสียทั้งในด้านสุขภาพของตัวนักศึกษา และบุคคลรอบข้าง¹⁻² บุหรี่ไฟฟ้าเป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบในรูปแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีการทำให้เป็นไอด้วยระบบอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้พลังงานจากแบตเตอรี่ ในการส่งสารนิโคติน สารปรุงแต่งรส และสารเคมีต่าง ๆ ให้กับผู้สูบ ซึ่งในช่วงเริ่มแรกของการพัฒนาบุหรี่ไฟฟ้าถูกออกแบบมาเพื่อเป็นทางเลือกทดแทนสำหรับผู้ที่ต้องการเลิกบุหรี่แบบมาน³ สถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุขของประเทศ ข้อมูลจากการสำรวจเยาวชนไทยในสถานศึกษา ประจำปีพ.ศ. 2564 เมื่อจำแนกตามภูมิภาคพบว่า ภาคเหนือมีสัดส่วนเยาวชนผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าสูงสุด ร้อยละ 4.60 รองลงมา คือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ร้อยละ 4.10 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 3.60 ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่านักศึกษาในระดับอุดมศึกษามีสัดส่วนการใช้บุหรี่ไฟฟ้าสูงสุด ร้อยละ 4.60 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงด้านสุขภาพสูงที่สุดต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า⁴

จากสถานการณ์การบริโภคยาสูบของประเทศไทย ปีพ.ศ. 2565 พบอายุเฉลี่ยของผู้ที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรก คือ 18.50 ปี⁵ และจากการทบทวนวรรณกรรมปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของเยาวชน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านจิตใจ ได้แก่ การขาดการควบคุมตนเอง พฤติกรรมการเล่นหาความตื่นเต้น ภาวะซึมเศร้าและความเครียด⁶ ปัจจัยด้านสังคมและครอบครัว ได้แก่ อิทธิพลของผู้ปกครองและเพื่อนที่สูบบุหรี่ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัย

ด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ได้แก่ การโฆษณาและการตลาดของบริษัทยาสูบ การเปิดรับภาพการสูบบุหรี่ในสื่อ และผลิตภัณฑ์รสชาติที่น่าสนใจสำหรับเยาวชน⁷ นอกจากนี้การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในสถาบันการศึกษายังเป็นการละเมิดข้อระเบียบของสถานศึกษาทุกแห่ง และเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้สถานศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี่ ซึ่งรวมถึงการห้ามใช้บุหรี่ไฟฟ้าด้วย การฝ่าฝืนอาจได้รับโทษปรับหรือโทษจำคุก^{8, 9, 10}

ในปัจจุบัน บุหรี่ไฟฟ้าได้รับความนิยม เข้าถึงได้ง่าย และมีการจำหน่ายทางอินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลาย และมีการออกแบบรูปลักษณ์ สี กลิ่นที่สามารถทำให้เยาวชนมีความสนใจ¹⁰ ซึ่งในการศึกษานี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้เกี่ยวข้องในการนำไปออกแบบโปรแกรมหรือพัฒนาแนวทางป้องกันและลดการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร คือ นักศึกษาที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1-4 ณ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ตัวแปรต้น คือ เพศ อายุ รายได้ สถานที่พักอาศัย และระดับชั้นปีการศึกษา แรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ทักษะคิดต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

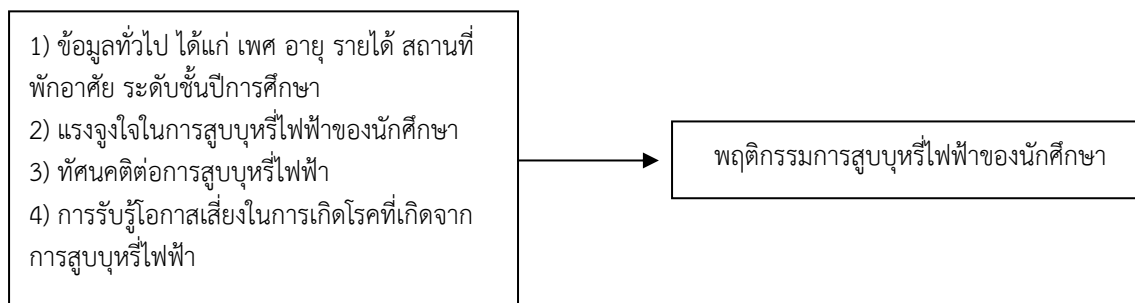
ขอบเขตด้านระยะเวลาและสถานที่ ศึกษาข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 ณ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยนำทฤษฎีความรู้ความเข้าใจทางสังคม (social cognitive theory) อธิบายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยตัวแปรต้น คือ ข้อมูลทั่วไป แรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทักษะคิดต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ส่วนตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย ดังภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional descriptive research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีภาคปกติ ชั้นปีที่ 1-4 ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และมีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 18 ปีบริบูรณ์ ณ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย จำนวน 16,883 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างคือสูตร Infinite population mean ในแอปพลิเคชัน N4Study ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 234 คน เก็บตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และเก็บข้อมูลได้จริง จำนวน 234 คน

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้า (inclusion criteria)

1. เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพศหญิงและชาย ที่มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 18 ปี
2. สูบบุหรี่ไฟฟ้า
3. ยินดีให้ข้อมูลกับผู้วิจัย

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างออก (exclusion criteria)

ขอยกออกจากงานวิจัย

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{z^2 \frac{\sigma^2}{1 - \frac{\alpha^2}{2}}}{d^2}$$

$$n = \frac{1.96^2 \frac{0.05^{0.39^2}}{1 - \frac{0.05^{0.39^2}}{2}}}{0.05^2}$$

$$n = 234 \text{ คน}$$

- n = จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
- σ = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (0.39 ได้จากการศึกษานำร่อง)
- Z = คะแนนปกติมาตรฐานที่ร้อยละ 95 ของช่วงความเชื่อมั่น
- d = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้
- α = คะแนนมาตรฐานที่ระดับความเชื่อมั่น (1- α)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา¹⁰ ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ สถานที่พักอาศัย ระดับชั้นปีการศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามแรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า จำนวน 10 ข้อ เป็นการวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) มีค่าคะแนนในแต่ละข้อตั้งแต่ 1 ถึง 5 แปลผลคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ มีแรงจูงใจในการสูบบุหรี่มากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00) มาก (คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20) ปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) น้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) น้อยที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80)¹¹

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า จำนวน 10 ข้อ เป็นการวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) มีค่าคะแนนในแต่ละข้อตั้งแต่ 1 ถึง 5 แปลผลคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ ทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุหรี่มากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00) มาก (คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20) ปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) น้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) น้อยที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80)¹¹

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้า จำนวน 10 ข้อ เป็นการวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) มีค่าคะแนนในแต่ละข้อตั้งแต่ 1 ถึง 5 แปลผลคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่มากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00) มาก (คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20) ปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) น้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) น้อยที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80)¹¹

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษา จำนวน 9 ข้อ ประกอบด้วย อายุเริ่มแรกที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า จำนวนครั้งในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า สาเหตุของการสูบบุหรี่ไฟฟ้า การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในสถานที่สาธารณะภายใน 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา โอกาสในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า บุคคลที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าในครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าต่อเดือน สถานที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า และการคาดการณ์ว่าจะเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าภายในระยะเวลา 12 เดือน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลสาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช อาจารย์พยาบาล สาขาการพยาบาลชุมชน และอาจารย์พยาบาลสาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และความตรงของเนื้อหา และหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Index of Item - Objective Congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ .67 - 1.00 และตรวจสอบความเที่ยงโดยนำแบบสอบถามส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 5 แรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการ

เกิดโรคที่เกิดจากการสับบู่ไฟฟ้า และพฤติกรรมสับบู่ไฟฟ้าของนักศึกษาไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 30 คน และนำมาทดสอบค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ .89, .88, .83 และ .92 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผ่านการพิจารณาจริยธรรม จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรองโครงการ อว 0622.7/159 วันที่รับรอง 28 พฤษภาคม 2566 และผู้วิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและได้รับการยินยอมจากผู้ร่วมวิจัยก่อนการเก็บข้อมูล และแจ้งการนำเสนอข้อมูลว่าจะนำเสนอ ข้อมูลในภาพรวมตามวัตถุประสงค์ของวิจัยโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้เข้าร่วมวิจัย และจะทำลายข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย นักวิจัย จำนวน 2 คน โดยมีการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อม และทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถาม การแปล ความหมายคำตอบของกลุ่มตัวอย่างโดยทำความเข้าใจที่ตรงกัน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดบอก วัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย และถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัยพร้อมทั้ง กล่าวถึงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ทำการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกข้อมูลจะไม่ระบุชื่อของกลุ่มตัวอย่าง และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล แรงจูงใจในการสับบู่ไฟฟ้า ทศนคติต่อการสับบู่ไฟฟ้า การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสับบู่ไฟฟ้า และพฤติกรรมสับบู่ไฟฟ้าของนักศึกษา ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ รายได้ สถานที่พักอาศัย ระดับชั้นปีที่ศึกษา ระดับแรงจูงใจในการสับบู่ไฟฟ้า ระดับทัศนคติต่อการสับบู่ไฟฟ้า ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสับบู่ไฟฟ้า และพฤติกรรมสับบู่ไฟฟ้าของนักศึกษา วิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ทดสอบไคสแควร์ (chi square test) กำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 68.80 มีอายุอยู่ในช่วง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 68.50 มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 79.80 พักที่บ้าน ร้อยละ 48.30 และกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 35.90 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (n= 243)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	161	68.80
	หญิง	73	31.20
อายุ (ปี)	15-20	66	28.20
	21-25	160	68.38

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
26 ขึ้นไป	8	3.42
รายได้ส่วนบุคคล (บาท/เดือน)		
0-5,000	23	9.83
5,001-10,000	187	79.91
10,001 ขึ้นไป	24	10.26
สถานที่พักอาศัย		
หอพักในมหาวิทยาลัย	28	12.00
หอพักนอกมหาวิทยาลัย	93	39.70
บ้าน	113	48.30
ระดับชั้นปีการศึกษา		
ปีที่ 1	42	17.90
ปีที่ 2	49	20.90
ปีที่ 3	84	35.90
ปีที่ 4	59	25.30

2. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 73.90 เริ่มสูบบุหรี่ช่วงอายุ 16-20 ปี ร้อยละ 77.40 สูบทุกวัน ร้อยละ 65.90 สาเหตุที่สูบบุหรี่เพื่อคลายเครียด ร้อยละ 41.90 โดยเฉลี่ยจะสูบ 2-7 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 35.50 สูบเมื่อไปเที่ยวหรือสังสรรค์ ร้อยละ 31.20 คนในครอบครัวไม่มีคนสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 70.10 ค่าใช้จ่ายที่ซื้อสูบบุหรี่ 500 บาทต่อเดือน ร้อยละ 41.80 สูบบุหรี่ที่ผับและบาร์ ร้อยละ 47.40 และในระยะเวลาอีก 12 เดือนข้างหน้าอาจจะไม่สูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 41.00 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (n = 234)

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
1. การสูบบุหรี่ไฟฟ้า		
บุหรี่ยี่ห้อเดียวกับบุหรี่ไฟฟ้า	61	26.10
บุหรี่ไฟฟ้า	173	73.90
2. ทานสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรกเมื่ออายุ (ปี)		
10-15	39	16.60
16-20	181	77.40
21 ขึ้นไป	14	6.00
3. ความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า(ครั้งหรือมวน/วัน)		
สูบทุกวัน	155	66.24
สูบ 2-3 วันต่อครั้ง	40	17.10
สูบบางโอกาส	29	12.39
แล้วแต่วัน	10	4.27
4. สาเหตุของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรก		
สูบคลายเครียด	98	41.90
สูบเพราะอยากลอง	46	19.70
สูบตามเพื่อน	33	14.10

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
สูบกะแท่งในเวลาว่าง	31	13.20
สูบเพื่อแสดงความโก้,เท่	10	4.30
สูบเพื่อแสดงความมั่นใจในตนเอง	9	3.80
สูบเพื่อเพื่อนยอมรับ	7	3.00
5. ใน 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา ท่านสูบบุหรี่ไฟฟ้า ขณะมีคนอื่นอยู่ในบ้านหรือในสถานที่สาธารณะ		
ไม่สูบ	27	11.50
สูบ ถ้าสูบ ท่านสูบบ่อยแค่ไหน		
สูบ 1 ครั้ง	75	32.10
สูบ 2-7 ครั้ง	83	35.50
สูบ มากกว่า 7 ครั้ง	49	20.90
6. โอกาสในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า		
เที่ยวสังสรรค์	73	31.20
เมื่อเครียด	58	24.80
เวลาใช้ความคิดอยู่คนเดียว	41	17.50
หลังรับประทานอาหาร	21	9.00
ทุกครั้งที่มีโอกาส	19	8.10
เมื่อมีความประหม่า	10	4.30
เวลาหยุดพักระหว่างเรียน	5	2.10
หลังตื่นนอนใหม่	4	1.70
ก่อนรับประทานอาหาร	3	1.30
7. ในครอบครัวมีสมาชิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า		
บิดา-มารดา พี่-น้อง	56	39.20
ญาติ (ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง)	14	20.00
ไม่มี	164	70.10
8. ค่าใช้จ่ายในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าต่อเดือนประมาณ (บาท)		
0-500	98	41.88
501-1,000	69	29.49
1,001 ขึ้นไป	67	28.63
9. สถานที่ชอบสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากที่สุด		
ร้านอาหาร	4	1.70
ที่พักราคาย	57	24.40
ทุกที่ถ้ามีโอกาส	62	26.50
ผับ/บาร์	111	47.40
10. ในระยะเวลาอีก 12 เดือนข้างหน้าท่านคิดว่าจะสูบบุหรี่ไฟฟ้าหรือไม่		
ไม่สูบอย่างแน่นอน	63	26.90
อาจจะไม่สูบ	96	41.00
อาจจะสูบ	51	21.80
สูบอย่างแน่นอน	24	10.30

3. ระดับแรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 (SD = 1.42) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นเพื่อนสูบแล้วมีความสุขเลยอยากทำตาม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 (SD = 1.35) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (n = 234)

แรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. ชอบและอยากทดลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า	2.65	1.50	ปานกลาง
2. สูบบุหรี่ไฟฟ้าตามบุคคลในครอบครัว	3.51	1.26	มาก
3. เชื่อตามที่บิดา มารดาเตือนไม่ให้คบเพื่อนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า	3.50	1.49	มาก
4. สามารถหาซื้อบุหรี่ไฟฟ้าได้ง่าย	3.12	1.65	ปานกลาง
5. เห็นเพื่อนสูบบุหรี่ไฟฟ้าแล้วมีความสุขเลยอยากทำตาม	3.59	1.35	มาก
6. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้เป็นที่ยอมรับจากเพื่อนในกลุ่ม	2.52	1.28	น้อย
7. การจัดกิจกรรมการรณรงค์ต่อต้านด้านการสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้ไม่อยากสูบบุหรี่ไฟฟ้า	2.73	1.59	ปานกลาง
8. เพื่อนตักเตือนเกี่ยวกับพฤติกรรมสูบบุหรี่ไฟฟ้า	3.41	1.55	มาก
9. โฆษณาขายบุหรี่ไฟฟ้าในสื่อต่าง ๆ ทำให้อยากลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า	3.56	1.33	มาก
10. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของดารามีส่วนทำให้อยากสูบบุหรี่	3.56	1.28	มาก
ภาพรวม	3.21	1.42	ปานกลาง

4. ทักษะคติในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ทักษะคติในการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม มีทักษะคติอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 (SD = 1.27) โดยมีทักษะคติเชื่อว่าการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีทั้งอันตรายและผลเสียมากกว่าผลดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 (SD = 1.18) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ทักษะคติในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (n = 234)

ทักษะคติในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้เท่	3.34	1.24	ปานกลาง
2. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น	3.34	1.24	ปานกลาง
3. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นการสิ้นเปลืองเงิน	3.56	1.18	มาก
4. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยรุ่นเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี	2.63	1.13	ปานกลาง
5. การสูบบุหรี่ไฟฟ้านำไปสู่การใช้ยาเสพติดอื่น ๆ	3.23	1.22	ปานกลาง
6. ถ้าเพื่อนในกลุ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้า คิดว่าจำเป็นต้องสูบบุหรี่ด้วย	3.40	1.18	ปานกลาง
7. การสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีทั้งอันตรายและผลเสียมากกว่าผลดี	3.63	1.22	มาก
8. คนที่ติดบุหรี่ไฟฟ้าจะเลิกบุหรี่ได้ยาก	2.64	1.19	ปานกลาง
9. การลองสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งเดียวจะไม่ติดบุหรี่ไฟฟ้า	2.60	1.49	น้อย
10. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นพฤติกรรมที่ไม่น่าเรียนแบบ	3.11	1.68	ปานกลาง
ภาพรวม	3.15	1.27	ปานกลาง

5. การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84 (SD = 1.66) โดยมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่ปอดเท่านั้น อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.25 (SD = 1.40) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (n = 234)

การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นสาเหตุของโรคในช่องปาก	3.39	1.70	ปานกลาง
2. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้การรับรู้กลิ่นและรสชาติลดลง	3.13	1.61	ปานกลาง
3. วัยรุ่นที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าจะมีความฉลาดต่ำกว่าวัยรุ่นที่ไม่สูบ	2.28	2.38	น้อย
4. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้ผู้สูบแก่เร็วกว่าผู้ไม่สูบ	3.19	1.59	ปานกลาง
5. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นประจำจะช่วยป้องกันโรคหัด	2.74	1.62	ปานกลาง
6. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ	3.20	1.61	ปานกลาง
7. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยรุ่นไม่มีผลเสียต่อร่างกาย	2.71	1.65	ปานกลาง
8. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้มีกลิ่นตัวเหม็น	3.22	1.67	ปานกลาง
9. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นสาเหตุของการเกิดโรคเฉพาะที่ปอดเท่านั้น	2.25	1.40	น้อย
10. การสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นวิธีการลดความเครียด	2.33	1.40	น้อย
ภาพรวม	2.84	1.66	ปานกลาง

6. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าความสัมพันธ์ด้านเพศ อายุ สถานที่พักอาศัย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .001$, $p = .011$, $p = .015$ ตามลำดับ) ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่าง (n = 234)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	
	χ^2	p-value
เพศ	.274	<.001*
อายุ	.165	.011*
รายได้	.005	.939
สถานที่พักอาศัย	.158	.015*
ระดับชั้นปีการศึกษา	.027	.684
แรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	.103	.117
ทัศนคติในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	.045	.492
การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	.004	.951

* $p < .05$

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสรุปตามตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1.1 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 73.90 เริ่มสูบบุหรี่ในช่วงอายุ 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 77.40

ผลการศึกษานี้อธิบายได้ว่าบุหรี่ยาสูบไฟฟ้ามีความแพร่หลายสูงมากในระดับอุดมศึกษา โดยพบว่านักศึกษาถึง 3 ใน 4 คน มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการแพร่ระบาดของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่ม

วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ทั้งนี้สอดคล้องกับรายงานของ World Health Organization ที่ระบุว่าวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มเริ่มใช้ผลิตภัณฑ์ยาสูบรูปแบบใหม่สูง เนื่องจากการรับรู้ความเสี่ยงต่ำและการเข้าถึงที่ง่าย¹²

ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 1 พบว่านักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษาในภาคกลางเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าอายุเฉลี่ย 15.77 ± 1.150 ปี ซึ่งในการศึกษานี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า¹¹ เช่นเดียวกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ที่พบว่าเพศชายมีแนวโน้มการสูบหรี่ไฟฟ้าสูงกว่าเพศหญิง ซึ่งในนักศึกษาชายที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าทุกวัน ส่วนสาเหตุที่สูบบุหรี่ครั้งแรก คือ เพื่อคลายเครียด-เพื่อนชักชวน อยากทดลอง และต้องการคลายเครียดเช่นกัน¹³ ในการศึกษาครั้งนี้ความถี่ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าโดยเฉลี่ยจะสูบ 2-7 ครั้ง/สัปดาห์ และสูบเมื่อไปเที่ยวหรือมีกิจกรรมสังสรรค์ ค่าใช้จ่ายที่ซื้อสูบบุหรี่ต่อเดือน ประมาณ 501-1,000 บาท/เดือน สถานที่ที่สูบบุหรี่มากที่สุดคือผับและบาร์ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความสามารถในการใช้จ่ายสำหรับบุหรี่ไฟฟ้า สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักศึกษาเลือกใช้บุหรี่ไฟฟ้าแทนบุหรี่ธรรมดา และมีนักศึกษาที่ใช้บุหรี่ธรรมดาร่วมกับบุหรี่ไฟฟ้ามากถึงร้อยละ 26.10 สะท้อนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นในปัจจุบัน¹⁴ ซึ่งสอดคล้องกับผลศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าบุหรี่ไฟฟ้าได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเนื่องจากการรับรู้ว่าเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยกว่าบุหรี่ธรรมดา¹⁵ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจใช้¹⁶

1.2 ระดับแรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีแรงจูงใจระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เห็นเพื่อนสูบแล้วมีความสุขเลยอยากทำตาม โฆษณาขายบุหรี่ในสื่อต่าง ๆ ทำให้อยากลองสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่ของดารามีส่วนทำให้อยากสูบบุหรี่

ผลการศึกษานี้อธิบายได้ว่า สื่อโฆษณามีผลต่อแรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษา ในปัจจุบันเยาวชนสามารถรับรู้สื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าต่างประเทศ ซึ่งมีการเผยแพร่ไปทั่วโลกตามการสื่อสารช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ และเพื่อนส่งผลต่อแรงจูงใจด้านการสูบบุหรี่คือ หากคบเพื่อนที่สูบบุหรี่แล้วชักชวนให้ลองสูบ ซึ่งมีผลต่อจิตใจด้านการอยากรู้อยากลองและการถูกยอมรับในกลุ่มเพื่อนมากขึ้น

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชายอาชีวศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่ากลุ่มตัวอย่างถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่มวน เพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้า ผู้ปกครองสูบบุหรี่ สามารถเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าได้ง่าย¹⁷ และสอดคล้องกับการศึกษาการรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีต่อบุหรี่ไฟฟ้าที่พบว่ามีความแรงจูงใจในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าจากการได้รับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์¹⁸

1.3 ระดับทัศนคติในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าทัศนคติในการสูบบุหรี่ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่คิดว่าการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีทั้งอันตรายและผลเสียมากกว่าผลดี

ผลการศึกษานี้อธิบายได้ว่าควรมีการส่งเสริมทัศนคติความเชื่อที่ถูกต้องเรื่องการสูบบุหรี่ไฟฟ้าให้กับนักศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากพบว่าทัศนคติในการสูบบุหรี่ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ความเชื่อ ซึ่งจะส่งผลต่อการแสดงออกด้านพฤติกรรม ถ้าหากมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง อาจส่งผล

ทำให้นักศึกษามีความคิดที่อยากจะลองใช้บุหรี่ไฟฟ้าได้ ดังนั้นควรส่งเสริมทัศนคติที่ถูกต้อง เพื่อให้นักศึกษามีแนวโน้มในการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ถูกต้อง คือ การไม่ทดลองใช้บุหรี่ไฟฟ้าหรือมีความคิดที่ไม่อยากลองใช้

ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง¹⁸ และแตกต่างจากการศึกษาการรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีต่อบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งพบว่านักศึกษาระดับอุดมศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อบุหรี่ไฟฟ้าทุกประเด็น เช่น รู้สึกว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่อันตราย และปลอดภัยกว่าบุหรี่มวน¹⁹

1.4 ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการรับรู้ว่าการสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นสาเหตุของโรคในช่องปาก การสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้มีกลิ่นตัวเหม็น และการสูบบุหรี่ไฟฟ้าทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ

ผลการศึกษาอธิบายได้ว่านักศึกษามีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมีการรับรู้เกี่ยวกับโอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ ซึ่งระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อทักษะในการเข้าถึงข้อมูล เข้าใจในข้อมูลทางสุขภาพ รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม

ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาบุหรี่ไฟฟ้าภัยเงียบของวัยรุ่น พบว่าบุหรี่ไฟฟ้าเป็นภัยเงียบที่สำคัญในปัจจุบันของวัยรุ่นจากกลยุทธ์ทางการตลาด เช่น การโฆษณาที่สร้างให้เชื่อว่าการสูบบุหรี่ไฟฟ้าไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเพราะไม่มีใบยาสูบ อีกทั้งยังสร้างภาพของผู้สูบว่าเป็นคนทันสมัยแต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าบุหรี่ไฟฟ้ามีนิโคตินผสมอยู่ในปริมาณมากและสามารถนำเข้าสู่ร่างกายผู้สูบได้มากกว่าการสูบบุหรี่ธรรมดาถึง 5-9 เท่า³ และรับรู้ว่าการสูบบุหรี่ไฟฟ้าปลอดภัยกว่าบุหรี่ทั่วไป ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจใช้¹⁵

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า เพศ อายุ สถานที่พักอาศัย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ผลการศึกษาอธิบายได้ว่า เพศชายมีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าผู้หญิง อย่างไรก็ตามควรส่งเสริมให้ความรู้และสร้างความตระหนักเรื่องอันตราย ของบุหรี่ไฟฟ้าในทุกเพศอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อป้องกันและลดการสูบบุหรี่ในระยะยาว และปัจจัยด้านอายุ พบว่าอายุเพิ่มมากขึ้นนักศึกษามีแนวโน้มพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น และสถานที่พักอาศัยชี้ให้เห็นว่านักศึกษาที่พักหอพักนอกมหาวิทยาลัยและบ้าน มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าผู้ที่พักหอพักในมหาวิทยาลัย เนื่องจากเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าได้ง่ายกว่า

ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษา²⁰ เช่นเดียวกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บุหรี่อิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย พบว่าเพศชายมีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเพศหญิง 3.95 เท่าอายุ และแหล่งที่พักอาศัยเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05²¹ นอกจากนี้จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษา ระดับมหาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา ก็ยืนยันว่าเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาเช่นกัน¹³ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของจิตติธิดา ยมนาและคณะ ที่พบว่าอายุมีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า โดยถ้าอายุผู้สูบเพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีความน่าจะเป็น

ที่พฤติกรรมการสูบบุหรี่จะไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงในทางที่แย่ลง²² สำหรับด้านที่פקอาศัย พบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน²³

อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ รายได้ต่อ ระดับชั้นปี ระดับแรงจูงใจในการสูบบุหรี่ ระดับทัศนคติในการสูบบุหรี่ และระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ ในการศึกษาครั้งนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แตกต่างจากผลการศึกษาการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บุหรี่หรือเลิกทหรอนิกส์ของนักศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ซึ่งพบว่า รายได้ ระดับชั้นปี เป็นปัจจัยที่ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า¹⁹ ซึ่งการที่ระดับแรงจูงใจในการสูบบุหรี่ ระดับทัศนคติในการสูบบุหรี่ และระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในการศึกษานี้ อาจจะเนื่องจากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และมีปัจจัยแทรกซ้อนอื่น ๆ ซึ่งปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรมีช่องทางให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเลิกสูบบุหรี่และช่องทางติดตามการเลิกสูบบุหรี่ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
2. หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรส่งเสริมการให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้า
3. สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรมีมาตรการในการควบคุมกฎระเบียบของหอพักสถาบันเกี่ยวกับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างเคร่งครัด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการศึกษาพบว่า แนวโน้มการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มประชากรที่มีอายุน้อยลง ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อศึกษาพฤติกรรม ปัจจัยเสี่ยง และแนวทางการป้องกันที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มวัยดังกล่าวต่อไป
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการป้องกันและการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมถึงการทดลองนำโปรแกรมไปใช้ และการประเมินผลลัพธ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อสร้างแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประเภททุนอุดหนุนการวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กลุ่มตัวอย่าง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

1. วงศ์ชญพจน์ พรหมศิลา, พิมพ์พัฒน์ จันทรเทียน, พชรนันท์ รัตนภาค, ชุติมา ปัญญาพินิจนุกร, ทรงพร จันทรพัฒน์, สัมพันธ์ มณีรัตน์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรณรงค์ ลด ละ เลิก บุหรี่ในสถานศึกษาของนักศึกษาชาย ชั้นปีที่ 1 สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งหนึ่ง. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม. 2566;8(1):109-18.

2. Nimnuch N, Phetphum C. Factors affecting the use of electronic cigarettes among college students in one province in the lower northern Thailand. JPNC 2025;36(1):115-29.
3. ชนิกา เจริญจิตต์กุล, ขวัญภา ประเสริฐทรง. บุหรี่ไฟฟ้า: ภัยเงียบของวัยรุ่น. วารสารพยาบาลทหารบก. 2567;15(3):149-54.
4. มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. รวมพลังภาคีเครือข่ายควบคุมยาสูบ 20 จังหวัดภาคอีสาน ร่วมประกาศเจตนารมณ์ "คนอีสานไม่เอาบุหรี่ไฟฟ้า". 2567. <http://www.ashthailand.or.th>
5. ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ. สถานการณ์การบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ.2565. 2566. <https://sustainability.mahidol.ac.th/th/case-study/SDGs/detail/175>
6. Bricker JB, Rajan KB, Zalewski M, Ramey M, Peterson AV, Andersen MR. Psychological and social risk factors in adolescent smoking transitions: a population-based longitudinal study. Health Psychol 2009;28:439. doi:10.1037/a0014568
7. Lin M, Chu M, Li X, Ma H, Fang Z, et al. Factors influencing adolescent experimental and current smoking behaviors based on social cognitive theory: a cross-sectional study in Xiamen. Front Public Health. 2023;11:1093264. doi:10.3389/fpubh.2023.1093264
8. พิชญ์เนตร เรชะวิชัยดิษฐ์. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า. วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์. 2563;3(4):446-65.
9. เรณุกา ทัพเวช. การเปิดรับสื่อและผลกระทบต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล; 2560.
10. Best JW. Research in education. Englewood Cliffs (NJ): Prentice Hall; 1977.
11. ฉัตรทริกา กิจแสงทอง, รัฐพล ศิลปรัศมี, พรรณี บัญชรหัตถกิจ, ทศพร ชูศักดิ์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 1. Singburi Hosp J. 2567;33(2):108-17.
12. World Health Organization. WHO report on the global tobacco epidemic 2021. Geneva: World Health Organization; 2021. <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/d6747635-8c77-431e-9554-b3a2cd4d21a1/content>
13. พัทรินทร์ ยุพา, ธวัชชัย เอกสันติ, ศิริลักษณ์ เพียรธัญญะ, ศุภรัตน์ คงรอด, สิริยากร พันจันทิก, สุกัญญา ผลพิมาย. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 2567;9(2):51-69.
14. ยสินทร มีกุล, อรณภา ลำปิยะ, วุฒิฉาน ห้วยทราย. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. วารสารสาธารณสุขล้านนา. 2566;19(1):76-88.
15. ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, ภาวนา เมณฑะระ, ปิยชาติ บุญเพ็ญ. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 2562;11(22):111-27.
16. กมลฤ ถนอมสัจย์, พนิตนันท์ แซ่ลิ่ม, พุทธพร อ่อนคำสี. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. วารสารพยาบาลตำรวจและวิทยาศาสตร์สุขภาพ. 2567;16(1):81-90.

17. กิติพงษ์ เรือนเพชร. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชายอาชีวศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ [วิทยานิพนธ์]. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2564.
18. ธนยพร พิมพ์การ และคณะ. ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์. 2568;9(3):1-14.
19. ณัฐพล รุ่งโรจน์สิทธิชัย. การรับรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่มีต่อบุหรี่ไฟฟ้า [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2560.
20. พรทิพา สุวัฒน์บุญ, มณฑา เก่งการพานิช, ธราดล เก่งการพานิช. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารสุขศึกษา. 2564;44(2):88-101.
21. หนึ่งฤดี นิมนุช, จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ. ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บุหรี่อิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. 2568;36(1):115-29.
22. ทิตติตา ยมนา, ฐิติพงศ์ พันธวงศ์, ณัฐวรา พรไพศาลสกุล, นริศตัย แสงสุวรรณ, สุทธิวิธ ผัดคำ, ศรดา คุ่มทรัพย์, และคณะ. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและทัศนคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า กรณีศึกษา: นิสิตนักศึกษา. วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ. 2566;14:83-100.
23. ลักษณะ ลักษณะวิมล, เรวดี เพชรศิริสัมพันธ์, สายฝน เอกวางกูร, นัยนา หนูนิล. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารพยาบาล. 2563;69(1):1-9.